

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Postilla (interpolata) super epistolas Pauli - Cod. Aug.
pap. 31**

Nicolaus <de Lyra>

[Reichenau], 1435

Ad Epheseos

[urn:nbn:de:bsz:31-73039](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-73039)

carne vestra gloriatur a. deus-
 tra crucifissione carnali se iactando
 q. multos p. felices legis fecerint
 quam gloriā tamq. malam excludit
 se aptus dicens Perque michi
 mundus crucifissus e. Concupiscē-
 tia alia munde est michi mortua
 nullam virtutem hūc in me. et
 ego mūdo quia nichil mūdāni con-
 cupisto qm. xps. em. ihu. neq. crū-
 cificio aliquid valet neq. q. uicū qz
 neutru aliquid facit ad consecutio-
 vite beate. que datur per xpm.
 Sed noua creatura a. regeneratio
 per baptismū in qua dat. gratia.
 que e. per cruce. denouo constituit
 hominem in e. et quicūq. hanc
 regulam a. certam doctrinam seueri
 fuerint fide et spe pax sup. illos
 a. quies mentis et misericordia a.
 remissio peccatorū caraliē tollit.
 per baptismū et super israhel dei
 r. super obseruantes legem intel-
 lectu spūali. Non em. qui
 manifesto iudeus e. et caraliē o-
 cordis in spū. nō. luttā. Dece-
 neq. que manifesto in carne. est
 crucifissio sed qui inabstondito in
 deus e. et caraliē cordis i. spū.
 non luttā. Dece- nemo michi mo-
 lestus sit. v. o. vas galathe non
 deus michi deccō. causam mole-
 stio recipiendo doctrinam pseudo aploz.
 Ego em. signata a. signa imlicie
 xpi. in corpore meo porto tribulōes
 quas p. xpo. sustinui quasi dicit
 non debet michi aliūde tribulatio
 in ferri et satis pbabiliē potest di-
 ti q. in eius a. corpore sensibiliē
 apparebant vestigia plagaz. et
 verborū que sustinuerat p. xpo.

ut dictū e. supra in Corp. xpi. Gra-
 donimi m. et non finis legalis
 cum spū. nō. fates. Amen. Que
 quidem gratia est. arca gloriē ad
 quam nos perducit. Qui sine fine
 regnat et regnat. a. m. E. m.

Johannes

Explicit eplā. ad galathas

Exo
pl. ad
galathas.

Incipit eplā ad ephesios

Capitulum primum

Paulus ap. l. u. s.
 hic incipit
 eplā pauli ap. l. i.
 ad ephesios
 Et diuiditur
 in tres partes
 scilicet in saluta-
 tione et nar-
 ratione ibi
 Benedictus
 deus etc. Et
 confirmacione ibi ut aut. et vos
 statim. Hic finem eplē. In salu-
 tatione vero p. mo. ponit. persona
 salutans quantum ad nomē. tū. d. r.
 Paulus et quātū ad officium ibi ap. l. o.
 a. p. l. i. et quātū ad auctoritatem officij
 tū. dicit. per voluntatem dei. qui vo-
 tauit. eū. ad ap. l. atū. Ut patet actū
 xpi. No. ponit. persona salutate
 tū. dicit. Sanctus omnibz. q. sūt.
 ephes. Ipi. em. accepto uertio. de-
 nuntio. p. sate. omni. in fide. Ut

ca. 1. p. 1.

A

dicit sermo in prologo quod nascit
cos sanctos & firmos in bono Sanctum
enim in una significacione idem e
quod firmum 3o patetur optata bona
tum dicitur Gracia uobis impresert
et pax in futuro Beatitude enim quod
erat totaliter appetitum Ad hoc patre
mo & atata trinitate aqua datur
adno ihu xpo per cuius meritum nobis
donatur **¶** Benedictus deus h
consequens tot panit natiuitas in qua
pmu ad gratiarum actionem eph
ros induit 2o post orationem
ad deum effudit capitulo in 3o in
ribus eos in struit capitulo qto
pmo induit Quia pmo induit eos
ad gratiarum actione absolute 2o
comparatiue scilicet pto Circa p
mu sciendum quod efficacior modus
inducendi alias ad aliquid agendum
est per exemplum quod magis mouet
in moralibus quam uerbum 3o
apud ut magis moueat ephros
ad gratiarum actione simul gratias
agit de beneficiis diuinis et pmo
recolendo beneficia communia dices
Benedictus deus et proinde pr
domi nri ihu x et sic exprimitur
due persone et tertia exprimitur
Cum dicitur Qui benedixit uos
ne hic accipitur benedictio quod libe
rati dono Sicut pmo regu xpo
albi Accipe benedictione qua actu
fit familia tua Spus aute sanctus
e danti patris et filij et in quo oia
dona donantur 3o subditur In
omnibudictioe spuali in celestibus x
a per xpm per quem pueniunt no
lis dona diuina tamq p mediacione
dei et homin Sicut elegit uos

ad participacione sue beatitudinis
in ipso & in filio Electis enim supponit
noticiam electi illa uero quod pertinet
ad noticiam iudicis attribuitur filio quod
e sapia patris ante mundi constitu
tionem Nam hec electio e abetno
effectus tamen eius e in tempore quod
e sanctificatio rationalis creature ut
essentibus sancti per gratiam in mte
et in maculati per puritate mte
facoe in conspectu eius et non solu
in conspectu sicut sunt ypocrite
in calitate sine qua non profunt
alia dei dona ut dicitur e sup pma
Cor 3m Si linguis homin loquar
et angelorum ic Qui predestinauit
nos in adoptione filiorum Predest
inatio enim e ppario gratie in pni
ti et glorie in futuro Per gratiam
autem adoptio diuina inchoat per
gloriam confirmatur per dnm xpm
qui e dei filius naturalis in xpm
quia filiacio adoptiua e quodam
assimulatio ad filiacoe naturalis
scdm ppositu uoluntatis sue aqua
depondet electio et pdestinatio no
ex mris mris non solu in re sed
net etia in dei preuisione in laude
glorie gre sue ad laudandum eius
gloriam que electis communicatur p
gratiam suam in qua gratificauit nos
& fecit gratos sibi in dilecto filio
suo & per dilectum filium suum in quo
hominis redemptioe et que per il
la subditur remissionem pecca
torum scz totalom in sacramento bap
tismi in quo sue passionis effectus
plenaie nobis communicat 2m
diuicias & copiam gratie eius **¶**
que super habundauit hic con

sequenter recedit beneficia dei specialia Et primo facta apostolus ad ephesios ibi In quo a vos Circa primum dicit Que sit gratia dei super habundavit in nobis versus apostolus in omni sapientia quantum ad cognoscendum diuinitatem et prudentiam quantum ad noticiam humanorum necessitatum ad salutem ut notum faceret nobis sacramentum i. factum secretum voluntatis sue. quod plenius fuit reuelatum apostolus quam alijs. secundum beneplacitum eius. quia totum dependet ex beneplacito domino non autem humano merito quod proposuit. i. ab eterno facere dispositum. in cor. i. in filio. qui est sapientia patris in dispensatione eius plenitudinis temporis et implemencie temporis dispensati adeo quod est tempus gratie et quod sit sacramentum suppositum subditur in strauac. i. ad debita strauac. reducere in christo. i. per christum amia que in celis. i. angelos corpora sacra. tem reparando. et que in terra sunt homines qui per peccatum dampnati erant in nauitatem gratie reformando In quo etiam et nos sorte. i. electione diuina. que dicitur sorte quia non accipit personam sicut in sorte Vocati sumus ad apostolus predestinati a preordinati ad hoc. secundum quod dicitur eius. i. secundum dispositionem eternam dei. qui operatur omnia secundum complacitum voluntatis sue. quia nihil operatur acasum nec necessitate nature sed prudens et libere ut singuli in laude glorie eius. i. ut per nos alij laudent deum qui per predicationem nostram conuertuntur ad ipsum quod dicitur subditur. nos autem

quod sperauimus in christo quia ante credimus in christum. In quo hic consequenter ponit dona ephesios specialiter data Et diuiditur in duas partes Quia primo ponit corpus uocatione Secundo in singulis ephesios ad gratiarum actionem ibi propterea Circa primum dicit In quo a per quem scilicet christum uos audistis uerbum ueritatis uobis euangelium salutis uere. quia annunciat salutem gentibus audientibus et dat credentibus quod subditur In quo et credentes signati estis lumine gratie deformatam ymagine reformantem spiritu promissionis sancto et spiritu sancto habitant in credentibus per gratiam et dicitur spiritus promissionis quia ueraciter promittit uitam beatam quod subditur quod est pignus hereditatis nostre. De ueritate pignoris est quod sit rei non habere in presentia et eiusdem ualoris cum ipsa Sic est in presentia quoniam si non habere hereditas eterna que consistit in uisione et fruitione beata cum spiritu sancto habitant per gratiam a fidelibus est auspice bonitatis in uisum cum beatitudine obiecti tua. in redemptione acquisitionis. i. ut redempti acquirant uitam beatam in inuisibilem in laude glorie operis Nam in laus est continua per lxxviii Beati qui habitant in domo tua domine in secula seculorum laudabunt te. Propterea hic consequenter apostolus tamquam pater uobis gratias agit deo de defectu ephesios dicit Propterea et ego audiens fidem ueritatis sinceram. sine admixtione alicuius erroris aut legalis obseruationis et dilectione ueram monices sortis

et opera vestra caritatis erga omnes fi-
 deles non tunc gratias agens pro
 debitis precibus memoriam vestri fa-
 riens moribus meis deprecans ut
 magis proficiatis in futuro. Ut deo
 domini nostri ihesu christi secundum humanita-
 tem in qua est subiectus deo patri deo
 vobis spiritui sapientiae et augmenta-
 tum cognitionis divinorum et omnium ad sa-
 lutem expedientium ut scitis que
 sit spes vocatorum vestrorum et res specta-
 ta ad quam vocantur credentes et
 quando plus cognoscitur tanto plus
 desideratur et que diuine glorie
 hereditatis et hereditatis gloriose
 nam ibi nihil deficit et que sit
 super eminentis magnitudo virtu-
 tis eius in vobis et ad vos proman-
 dum est enim infinita et sic super
 eminent omnia que deo patet co-
 gitari. Quod declarat vultus per
 glorificationem hominis christi dicens
 secundum operationem et est primo christum
 eius suscitacione dicens suscitans
 illi. Secundo eius exaltacione ad pa-
 tris deoteram dicens et constitu-
 ens. Et christum quatuor ordines
 angelorum. medios superiorem
 in fivorem ierarhia. Cuius dicitur
 supra omnes principatum et tres
 de media ierarhia et per hoc habet
 quod sit elevatus super duos ordi-
 nes inferiores. Domine nomen et
 et per hoc ostenditur quod patet ele-
 vatus super omnes ordines. superme
 ierarhie. Deitas enim que non
 est nominabilis a quantum creatura.
 quia est incomprehensibilis ab ea. sic
 autem aliquid nominatur putat ab

intellectum apprehenditur. per meritas
 Quoniam enim sunt nove carnis pas-
 sionum que sunt mamma propter
 quod dicitur christi propositio de causis que
 causa prima super omne nomen quod
 nominatur et omnia subicit sub pe-
 dibus eius. Unde dicitur marci vl-
 timo post suam resurrectione. Data
 est michi omnis potestas celo et terra
 et ipsum dedit caput super omne
 ecclesiam militante et triumphante
 que est corpus christi sed mysticum.
 plenitudo eius. scilicet corporis mystici
 christi. quia omnia in unum alias
 legatur ergo littera. plenitudo eius
 ad impletur et perficitur supple
 per eum. qui est omnia nominibus
 et per christum qui per virtute sue
 deitatis quoniam bonum moribus
 operatur. **Capitulum secundum**
Hic vos hic consequetur
 aptus inducit ephesios
 ad gratiarum actionem
 comparativam. opposita enim iuxta se
 posita magis elucescit. propter
 quod aptus comparat dignitatem sta-
 tus ad quem ephesios sunt vocati
 ad vilitate status. Unde sunt
 vocati ut ex eis conspiciatur fer-
 uentius in surgant ad gratias a-
 gendum. Et dividitur in duas partes
 secundum duas comparaciones. In pri-
 ma ibi propter. prima autem compa-
 ratio est mortis et vite. quod prius
 fuerant in statu mortis culpe.
 et dispositi ad mortem vehementer. et
 vocati erant adiutam gratie et
 hoc deducit aptus satis diffuse
 dicens. Et vos tunc estis in statu

per culpam in delictis quatuor ad p[er]tinet
 rata omissionis et peccatis v[er]is
 quatuor ad peccata omissionis in quibus
 aliquando ambulastis procedo de p[er]tinet
 tato in peccatis secundum seculum et con-
 fuerunt mundi huius et peccatorum
 huius mundi Sicut dicitur Ioh[ann]es p[ri]mo
 ad iudus cum non cognouit p[er]d[er]m p[ri]nci-
 pom potestatis aeris huius et secundum
 voluntatem p[ri]ncipis demonum in hor-
 aere caliginoso habitant. Spiritus qui
 nunc operantur in filios diffidentie
 quasi diceret princeps iste est spiritus
 sup[er]be malignus qui nunc operantur
 et facit voluntatem suam in illis qui
 non ponunt fiduciam suam in celestibus
 bonis sed tantum in terrenis. In
 quibus et in eos quos et nos omnes
 aliquando commisi sumus in desideriis
 carnis n[ost]re. ca sequendo Et licet
 aptus est ungo ut dicitur et sup[er]
 p[ri]ma Cor[inthios] vii ca. tamen iungit
 se cum eis ut melius accipiant
 verba sua Et quia ante commissionem
 sciat et aliqua alia carnis desideria
 facientes voluntate carnis in p[er]tinet
 tatis carnalibus et cogitationi
 in peccatis spiritualibus et exanimis
 nata filij vere et nati in peccato originali
 quod dicitur peccatum naturale in quatuor
 t[er]m[in]is contractum. apparentibus ex cor-
 ruptio[n]e nature. **C**onsequenter ostendit
 gratiam vacantibus dei Dicens deo
 autem qui diues est et c[on]sp[er]sit in
 misericordia quam p[ro]p[ri]e eius est misericordia et
 p[ro]p[ri]e p[ro]pter immensam caritatem suam
 et non p[ro]pter misericordiam n[ost]ram t[em]p[or]e
 mortui peccatis n[ost]ro p[re]dicto co-
 muni ficauit nos xpo nos sibi per-

Fidem formatam incorporando **C**
 gratia est saluati s[ed] in spe. Et t[em]p[or]e
 suscitatur similiter in spe. Resurrectio et
 xpi est causa n[ost]re resurrectionis future
 et confide fecit in spe. que est certa
 expectatio future beatitudinis. **V**t
 ostendit seculis superuenientibus et
 curculis annorum usque ad iudicium
 habundantes diuitias et hec omnia
 cum fuerint ostensa in xpi resur-
 rectione que fuit argumentis multis de-
 clarata dicit p[ri]mo in multis argu-
 mentis apparet eis et eius asse-
 sione oculis etiam carnalibus con-
 specta. et hec omnia fuerunt iterum
 declarata per apostolorum doctrinam
 apertis miraculis confirmata. **G**ratia
 enim est saluati per fidem xpi et non
 per legem s[ed] moysi. et hoc non con-
 trahit it[er] quia p[ri]ncipium credendi et
 omnis op[er]is miton[is] est adeo videntium
 eundem miraculum et audientium eundem
 sermonem unus credit motus adeo
 alter vero non. Ideo dicit saluator
 Ioh[ann]es vii alias vii ca. Nemo po-
 test venire ad me nisi pater qui mi-
 sit me. traxerit eum ne quis
 gloriatur de p[ro]p[ri]is m[er]itis op[er]is enim
 p[ri]mo factura in eo nature re-
 ce in xpo ab ipso in esse gratie mo-
 peibus bonis et ad opa bona facie-
 da que p[ro]p[ri]e deus et disposuit
 ut in illis ambularem deuitate in
 virtutem ad beatitudinem consequenda
Postor quod hic ponit secunda
 comparatio que est contra ueritatis
 Secundo in fertur intentio condu-
 sio ab ipso et iam non est. Cir-
 ca p[ri]mum sciendum que gentiles di-
 rebant contranei t[ri]plici ratione

f. quia adeo erant sepeati per ydo-
latram et per consequens secundo appto
ist' quantu ad communicacione qui
erat cultor unius dei Et tertio aspe
promissioni abrahe factari et semi
eius per uocacione autem ad fidem x
sunt istis tribus incorporati Et hoc
e q dicit aplos memores estote ta
quam grati debeneficis dei q aliqui
vos gentes et gentiles eratis in
carne et carnaliter uiuentes qui
ducebamur p uentum et maru rsi ab ea
que dicitur circuncisio ic. et dismeti et
seperati iudais circuncisio qui eratis
illo tempore sine xpo. et sine fide
xpi Non sic autem iudei quia eade
fides fuit patri uetis testameti
que et noui differens tamen pdm
implicitu et explicitu alienati aco
uersitate israhel in hibernu em erat
ppto asrahel contrahit cu gentibus
amicias et fombia et hospites
testametorum et aduene et extranei
atestameto nouo et ueti et sine
deo s. vero Nam erant ydolatre de
diri Nunc autem in xpo ihu et per
xpm ihu Vos qui aliquando eratis
longe a salute dicta triplici rade
facti estis qpc in sanguine xpi et
per passionem ipsius eius officacia
in sacrameto baptismi uobis ple
nate e communicata Ipse em est
pax nra s. effectiue qui fecit ut
qz omni ex iudeis et ex gentilibus fa
cione unu qm xpm admi. et modiu
parietem marte soluens et huius v
matis obstaculu remouens quam
ab horrebant iudei et audeis circun
cisionem qua remouet agentibus
ydolatre qua ab horrebant iudei

et a iudeis circuncisione quam detes
tabantur gentiles. inimicitias qua
si diceret per hoc abstrahit et inmi
cias. que erant inter gentiles et iu
deos. carne sua. et per ymolatoz
sue carnis morte per quam destruc
ta e ydolatra et cessauerunt legalia
legem mandatoru et legem mosaica
quantu ad mandata ceremonialia
et iudicialia Decretis s. ewangeli
tis. euacuans remouendo omis re
rimanaliu et temperando rigore
iudicialiu ut dicit s. qz s. gen
tilis et iudeos condat in semetipso
et sibi incorporat per fidem foita
in unu nouu homine et in unu
nouu qm. participatoe em unius
specie plures homines sunt unius
homo et eodem gentiles et iudei
participatoe unius noue legis di
cuntur hic unius nouus homo facit
pacem modo predicto ut reconcilet
et et iugatur sic hita ut reconcilet
ambos deo s. patri. in uno corpore
suo misco per cruce mterficiens
inimicitias que erant inter deu
et genus humanu. in semetipso
et supra passione. et uenies de
morte ad uitam in sua resurrexioe
ewangelizauit. et nobis ewangelizac
precepit dicens Dicens azathi ul
timo Emices ergo docete omnes ge
tes baptizantes eos ic qui longe
fuisse ut supra dictu e in pacem
hijis qui ppe s. iudeis quonia lex
erat disparis ad xpm ut dictu est
supra in epla ad galathas Quom
am per xpm s. xpm habemus
accessum ambis s. iudei et gentiles

in uno spū sū caritatis ad patre
 om̄i m̄m **E**go hic in fert̄ m
 tenta conclusio si de receptione gentiliū
 ad consp̄tū dei et gentiliū² sanctorū
 cum dicitur Ego iam non est̄ ho
 spites et advene adeo et sanctis eius
 sed ostis eius sanctorū et de nūb corp
 et domestici dei in eius eccl̄a recep
 ti super edificati et constructi super
 fundamentū ap̄toꝝ et p̄phetarū et
 super doctrinam noui ac veteris testa
 menti. super edificati inq̄ ip̄o f̄mo
 angulari lapide xp̄o ih̄u In edifica
 tione enī templi salomonis ut dicit̄
 fuit quidam lapis qui plures reuer
 tus fuit ab edificantibus eo q̄ nō co
 ueniebat loco ubi applicabat̄ finali
 aptime sedit in similitate edificij et
 angulo duos pietes coniūgete Et fuit
 figura xp̄i iudeos et gentiles tan
 quam duos pietes in vna eccl̄am
 coniūgetes Unde dicit̄ in psalmo
 centesimo decimo septimo lapideū
 quem arguam̄ edificantes hic
 factus ē incipit anguli d̄no
 factū ē istud. et Eandem figurā
 hic ponit ap̄tus ut dicit̄ ē. inq̄
 om̄is edificatio constructa tam ex
 iudeis quam ex gentilibus crescit
 per augmentū virtutū in templū
 sanctū in quo usq̄ fit templū d̄m
 sanctū In quo et vas edificati
 cum alijs fidelibus sp̄itu sancto.
 et ip̄o operante. p̄nc quo nullū op̄
 ē acceptū deo **Capitulum iii**

Huius rei gratia h̄c conse
 quent̄ ap̄tus p̄phetis
 orat deuote ut magis et
 bono p̄ficiant Et diuiditur in duas
 partes Quia p̄mo dispoñt ad

randum ostendit Secūdo orationem
 effundit ubi huius rei gratia p̄m̄i osten
 dit experibus q̄ sufficiencia et obliga
 tione et confidentia Et p̄m̄i hoc di
 uiditur in tres partes 1ª ubi michi om̄i
 2ª ubi in quo h̄emus 3ª ubi p̄m̄i osten
 dit se sufficiencia per hoc q̄ ap̄e et
 alij ap̄li fuerunt peccatis diuinit̄ illū
 ti et per consequēs cognom̄e causaz
 debitam temp̄ et modū orandi p̄mo
 igitur continet se predictis dicens
 huius rei gratia p̄pter hanc rem in
 mediate predictam sicut edificati et
 h̄tatiū dei **E**go paulus vinctus car
 cere vōne xp̄i ih̄u et p̄p̄o ih̄u
 p̄ vobis gentibus. p̄pter hoc enī car
 cere vinctus quia predicabat ih̄m
 xp̄m gentilibus Sed n̄ audistis. et in
 tellexistis indispensatōe gratie dei et
 gratie ap̄tatis michi adeo concessē
 quoniam p̄m̄i reuelatōz diuinam
 notū factū ē sacramētū. et factū se
 ruitū redemptōis p̄nc̄te per xp̄m
 Sicut supra scripsi vobis et capitulo huius
 ept̄e ut dicit̄ ut notū nobis faceret
 sanctū et pro ut potestis legentes in
 telligere et quasi dicit̄ licet sit breuē
 dicit̄ tamē per illud potestis intelli
 gere prudenciā meā in ministrō x̄o
 et stōntiā meā ad p̄sequendū minis
 teriū ap̄tatis mei in predicatōe evā
 gely xp̄i gentilibus. et alijs gene
 racōibus non est agnitiū et a xp̄o
 ap̄toꝝ non fuit explicitē cognitiū n̄
 forte aliquibus paucis p̄phetis veteris
 testamēti qui tamē non cognom̄e
 ita dare sicut ap̄li et p̄phete noui
 et gentiles p̄ xp̄m cont̄ saluandi
 sicut et iudei quibz erat p̄missū
 Unde et actū x̄o dicit̄ Et sp̄itu

3

sancto descendente in signo sensibili si-
per torndū et alias gentes qui car-
tini eo admittuntur uidei qui ve-
nerant cum petro de hoc q̄ gratia sp̄-
ritu sancti communicabat gentilibus
sicut et ip̄us q̄ subditur eē ḡns
coheredes s̄z hereditatis eterne sicut
et uidei credentes et ḡntiles et con-
similiter etiam corporali xpi et
comparticipes p̄missionis abrahe
facte in xpo ih̄u s̄z implete per e-
wangeliū et per receptos ewango-
lico doctrine participare dicta bona
gentiles. cuius s̄z ewangelij factus
sunt minister et predicator secundū
donū gratie dei et non secundū
pp̄riū sensum. sedm̄i op̄atione uir-
tutis eius in mirabilis. quibus apl̄i
ta doctrina confirmabatur. mathi col-
tinio illi autē p̄fecti predicantur v-
bius d̄ns cooperante et sermone confir-
mante sequentibus signis. **¶** Anchi-
am̄ Postquam ostendit se sufficere
adorandum p̄phesias. Hic consp̄-
ter ostendit se ad hoc obligatū q̄
erat apl̄us et pater corp̄ sp̄ualis
Et id obligatus eis in p̄missione spi-
ritualium bonorum. sicut pater sp̄ua-
lis prouidē tenet filijs in temporalibus
bonis q̄ dicit anchi am̄ s̄z
s̄z apl̄orū minimo hoc dixit de
humilitate. Et quia perfectus fuit
etiam non alij. data ē gr̄a. hic
apl̄atus in gentibus ewangelizare
inuestigabiles diuitias xpi quia nō
possunt ab hominibus p̄fecte cognosci
et alluare illos per predicationem
manni. que est dispensatio p̄uenire
et redemptionis per xpm̄ facte q̄

dispensabilis ē per xpm̄ facte ge-
tilibus sicut et iudeis. absconditi a se-
culis in deo. Nam hoc dispensatio non
fuit reuelata ante xpm̄. Valde pauca
et obscura ut proditi ē. Et innotef-
cat p̄ncipibus et potestatibus in celestibus
ut quasi diceret non solum ho-
minibus sicut absconditi xpi ministerii
et maxime de uocatoe gentium sed
nec angeli sancti cognouit ad pleni-
donec predicantibus apl̄is fuit im-
pletū quia ante habuerunt tantū
simplicem noticiā q̄ potest dici ab-
stractua in quantum ē rei nō p̄ntis
sed quando fuit impletū habuerunt
noticiā exp̄metalem siue intuitua
sicut astrologus per motū celi certiti-
dinaliter cognoscit eclipsim futuram
tū adhuc perfectius cognoscit quando
videt eam actū existente p̄ celestia
et per apl̄orū predicatione cum li per-
non importat causalitatem sic intel-
ligendo q̄ apl̄i docent angelos de
xpi ministerijs sed com̄isō angeli
docent eos per quos d̄ne reuelatoe
deserunt ad homines. Sed sic et
intelligendū q̄ apl̄is predicantibus
uiderunt actū causationem gentium ad
fidem quam ante non uiderunt sic
intuitiue. Sic autē non ē de deo cuius
intuitus ab eterno fertur super p̄ri-
tias res eo q̄ eius cognitio mensu-
ratur eternitate. que complectit̄ se
tempus. multiformis sapientia
dei licet sit om̄ia et simplicissima
in deo tamē ē ineffabilis multifor-
mis. Dicitur etiam multiformis p̄
multa misteria in xpo adimpleta q̄
subditur secundū p̄missionē seculorū

eius incarnatōe morte resurrexerat
sed etiam de eius ascensione. **Et** ap-
prie consequenter ponit dicit distinctio-
tionis. Sicut enim diuersis membris carna
data ē ad mensuram gratia plus et minus
ita constituta sunt in diuersis gradibus et
officiis. Sicut in corpore naturali distincta
membra hnt distincta officia. **Et** hoc
quod dicitur. **Et** apē dicit quosdam quide
apostolos s; diuersim ad ordinandū et
classam et regendū quosdam autē pro-
phetas ad futura predicandū. **Et** pat-
retur per et om. alios autē euangelis-
tas s; quatuor ad euangelium scribendū
alios autem pastores ad curam animarū
et doctores ad in- formandū in modis
plurim. et hoc ex officio sibi inuicem s; in
comparatione ad confirmatōne sanctorū
et perfectōnem fidelū in modis et fide
in edificatōne corporis xpi s; in ista
quod ē carna in qua apostoli succedunt
episcopi prophetis autem habentes gra-
tiam scripturarū sanctarū obstrua-
ter predicandi euangelis- archidia-
coni pastoribus per quos intelligunt
septuaginta discipuli sacerdotes ecc-
lesiasticos autem quatuor exerce-
tes debite actū docendi seu predicandi
Quoniam hic consequenter ostendit
dicit distinctio- duratio usque ad iu-
ditū. tūc enim terminabitur tempus
merendi et per consequens promotio
in fide per superiores ad bonū et sic
cessabunt hec officia et hoc est quod
dicitur. **Quoniam** ita dicta officia ex-
ercebuntur in carna militante donec
accidamus omnes in unitate fidei et
et qui sunt omni in fide et cogni-
tione xpi in unitate perfecti a omni-
bus xpo ueniens ad iudicium qui est cor-

omino perfectus. in mensuram car-
nalem plenitudinis xpi omnes enim resurget
in carna triginta tūc animas que
carne plene perfecta et in qua xpus
passus fuit. ut non iam singuli par-
uuli et non enim homines uariantur
secundū diuersas cogitacōes caracōes
et frequenter decipiunt et merentur
ducunt per malorum persuasiones que
tunc cessabunt. Unde subditur. **Et**
carne formatus omni uento et. **Q**ue-
ritatem. **O**stensa carna corpus xpi
mistiū distinctio- membrorum. hic
consequenter ostenditur compositio cor-
poris omni corpore naturali acapite
fit in fluxus ad alia membra causas
sensu et motu et quocōne membris
sic acapite xpus in corpus eius mis-
tiū fit in fluxus gratie et carna-
li faciens compositio- fidelū mu-
tuam subuentionem ad omne opus
bonū. **Q**uod dicitur. **Veritatem** autem
s; uita iustie et doctrie. facietes
in caritate cretamq; in illo et in xpo
per omnia opera bona caritas me-
retur augeri ut aucta meretur
et perfici ex quo s; capite xpo
totū corpus compactū per uir-
tutem fortitudinis et concordie
per uirtutem caritatis per omne
uirtutum et amaritiam et comu-
nicatōne fidelū bonam sub minist-
racōne et per quā unus comu-
nicat alteri bonū quod habet. appo-
sitūm operatōne in mensuram
vniū cuiusq; membri. Quia in
gradus membrorum carne competit
diuersis actibus maiores et minores
sicut episcopi sacerdotibus et religiosi
et sic de aliis augmētū corporis

col. 134

facit s; in fluctibus predictus ap^o
 capite **H**oc igitur postquam
 ap^ol^ous induxit ephesios ad suandu
 catis comitatem hie consequenter
 eos inducit ad habendu motu hones
 tatem. et p^omo respectu sui Secundo
 respectu p^omi ubi p^oter quod ..
 Cuius p^omi dicit inducit eos ad pu
 ritatem mentis et exterioris comita
 tatis p^oter quam bene disponit
 homo a respectu sui dicens hoc ag^o
 dico quod sequitur. ut iam non a
 buletis sicut et gentes fidem p^o
 non habentes ambulante in va
 nitatem sensus sui imitantes
 sapientie terrene que e animal
 et dyabolica iacobus in capitulo ob
 stinens habentes intellectum quia
 vicia et maxime carnis causant
 ebrietatem montis alienari p^o
 auita dei per ignorantia que est
 no excusat sed magis aggravat
 inquantu e p^oppam malicia ac
 quisita qui desperantes se posse
 vicia dimittit p^oter hinc p^omi ac
 quisita nichilante p^o modu nature
 p^oter quod tales se exponit sine
 carnalibus vicijs q^o subditur **Be**
 menses tradiderunt impudencie
 quantum ad honestate seu sicut ut aspe
 ctibus oculis tactibus impudencie in
 operatione quantum ad operatione op^o
 eius in mundicie omnis s; anime
 et corpis aliter potest exponi q^o
 desperantes ic scilicet de p^omijs in
 alia vita tradiderunt semet ipsos
 impudencie ic p^oter quod imper
 sona talu dicitur Sapiens i; Nos
 ex nihilo nati sumus et post cri
 nus quasi non fuerimus ic **Se**

quitur Venite fructus ergo vobis
 que sunt ic sequitur nullu peccatu
 sit q^o non pertinet luxu ma. ic
 et quia pecunia ministrat matiam seu
 facultatem talibus vicijs q^o subditur
 in aualia per quam illicite acquiri^o
 pecunia. Vos autem non ita dedistis
 xpm et euangelium xpi q^o docet con
 trarium si tamen illud audistis et in
 tellexistis et si missis docti estis no
 solu speculatiue sed etiam practice
 sicut e veritas mihii qui cepit fa
 tere et docere acta p^omo. q^o subdit
 Depo^o mte vos p^oterdu prisma
 comitacione et relinquit vicia in q^oly
 tempore gentilitatis veteru homin^o
 et qui dicitur deponi quando respicit
 inuicem carnis corrupte ab adam
 contracte qui corripitur scdm de
 p^oria carnis et licet delectetur scdm
 carnem dediti em carnalibus vicijs
 etius moriuntur etis renouam^o aut
 per gratia sp^ous mentis v^ore. et in
 sp^ou qui e mens vestra et induite
 nouu homin^o et xpm per op^ous mi
 tacione qui scdm deum creatus scdm
 hmonia natura ministra et sancti
 tate vitatis quia non fuit in codi
 plicitas aliqua vel apponit p^oma
 petri p^oo capitulo qui peccatu fecit no
 et in uetus e dolus more **¶** p^oter
 quod hie consequit ap^ol^ous in for
 maunt domibus respectu p^omi
 ad quem bene se homo habet per
 caritatem more gelii hami in corde
 largitatem in manu et bonignita
 tem in affectu p^omi ponit dicens
 p^oter quod deponet mundicia p^o
 quod p^omijs defraudat loquim^o vo

sicut et corpus diligit vos. si sicut
 non importat equalitatem seu quanda
 conformitatem et tradidit semetipsum
 pro nobis quasi diceret ita debemus in
 necessitate pro salute fratrum animas po-
 nere. oblatione et hostiam deo mittere
 in adorem suavitatis sicut enim illa ob-
 latio deo acceptissima quia propter
 ex magna caritate. **A**fformatio h'
 consequenter induit admirandam
 Christi mundiciam. Secundo circa hoc
 remouet errorem ab i. Nemo uos se-
 ducat. Circa primum dicit formicatio ar-
 que est concubitus soluti cum soluta. et
 amens in mundicia ut per hoc includit
 omnia aduentu ~~partum~~ luxurie
 pertinencia aut auaricia a immodera-
 ta concupiscentia peccamine. Unde dicit
 auarus quasi audis eius nec noiet
 in uobis. et sic acalibus suis elonga-
 ti quod non possitis in aliquo uocari
 sicut decet sanctos. et christianos qui
 dicuntur sancti quasi sanguine tunc
 ti quia Christi sanguine redempti. aut
 turpitudine. indissoluto gestu aut stul-
 tiloquiu inuampi affectu aut stultici-
 tas et contumacia que ad rem non per-
 tinet. et ad nichil ualet sed magis
 nocet. Si enim dicitur uerbum ioco-
 sum ad ueritacione aliquam honesta
 non nocet sed magis ualet ad uerita-
 cione spiritui. Unde et quarto et hunc
 hoc ponitur a philosopho quedam
 uirtus que dicitur eutraphia qua
 aliquis sit conuertens dicta uel facta
 ad solam honestum sed magis gratia
 actus deo et hominibus de uisibus ac-
 ceptis. **C**onsequenter predictorum
 uiciorum subdit causam dicens hoc
 enim sitate intelligentes ac et patz

luta hoc excepta. aut auarus quod
 et odolando seruatus non quod sed simili-
 tudine qua de consensu facit deum pat-
 rem cum opponendo. **N**emo hic con-
 scienter remouet errorem. Dixerunt
 aliqui quod prudentia dei non se exten-
 dit ad actus humanos in quorum per-
 sona dicitur Job xxx. Circa cardines
 celi per ambulabat nec in terra conpedit
 et per cons non punit facta hominum ut
 remaneat hunc errorem remanet
 dicens Nemo se seducat in amens uer-
 bis. Dicitur enim quod prudentia non se
 extendit ad actus humanos est multum
 in aere. quia sequeretur christum multa
 ignorare que nos scimus quod est
 inconueniens sicut arguit philo-
 sophus primo de anima contra empe-
 docto propter quod enim et quia alij
 credebant deum facta hominum non pu-
 nire nec remunerare. Venit ita
 dei et eius. Unde dicitur in filios diffi-
 dentie et super illos qui diffidebat
 de deum remunerare. Ut dicitur est
 Et tales fuisse uidentur illi qui pre-
 uenit in diluuiis. Nolite ergo ef-
 fia participes eorum. in culpa ne-
 scitis sciam in pena. **G**ratia enim agra
 tenebre et in uoluntate tenebre igno-
 rantie tempore gentilitatis. et dicit
 tenebre in abstracto ad significandam
 magnitudinem erroris. Sicut de
 homine multum largo dicitur quod
 est ipsi largitas quasi dicitur apertus
 Non est enim si tunc erroris in uo-
 luntate enormibus peccatis. **N**unc
 autem post conuersionem uestram
 ad christum. estis lux in domino. per clari-
 tem gratie et ueritatis. **N**o concludit
 aut filij lucis ambulare. pro

cadendo de caritate in caritatem fut-
 tus enim lucis et eius opus est in omni
 bonitate quo ad se ipsum et iusticia
 quo ad proximum. et caritate. quo ad
 deum fideliter ei fruendo Ideo subdit
 probantes et discernentes scilicet quod sit
 beneplacitum deo Serui enim fideles di-
 ligenter inquirent implere beneplaci-
 tum domini et nolite communitate et
 peccare tamen peccatis sed magis
 eos arguit que enim mortale sunt ab eis
 turpe est etiam dicere propter quod p-
 dicantes contra vicia turpia non ex-
 punit sed per articulatione Quod aut
 fideles qui sunt lux mundo ut di-
 tum debent talia arguere ostendit
 dicens Dominum autem arguitur tamquam
 reprobata aliter vere doctrine mani-
 festantur et talia Dominum enim quod ma-
 nifestatur lumine est participative
 inquantum ponitur in luce Et ad hoc
 arguitur vicia peccatorum ut cor-
 ruptitudinem cognoscere repliat
 ab eis ut fiant lux mundo propter
 quod dicit si spiritus sanctus per me
 Surgo qui dormis in peccatis mar-
 cendo et dormis amovetur Rab in-
 fidelibus te sepando qui dicit mor-
 tui Machi viii Dimitte mortu-
 os sepelire mortuos suos et allu-
 minabit Populus per fidem carita-
 te formatam **E**t Videte hic
 transiunt a plius inducit ephesios
 admittendum christi sapientiam quam
 ipse est sapientia dei patris Ut
 dicit prima Cor. primo dicens Vide-
 te itaque fratres quomodo caute ambu-
 letis societates pravos declinando
 non quasi insipientes qui talibus
 se in miscere di stinguere ne scietes

boni amato sed quasi sapientes.
 qui circa bona et mala apte iudi-
 cant illa prosequendo astra fugiendo
 In quibusque arte dicitur sapiens qui
 bene iudicat de prosequendis et vitan-
 dis secundum artem illam Sicut sapiens
 miles in arte militari dicit quod sit
 iudicare bene de expediendis ad
 consecutione victorie et oppositis vi-
 tandis et sic de alijs Et eodem modo
 est in moribus. redimere tempus
 bonis operibus in sistendo habita o-
 portunitate temporis. quoniam dies
 mali sunt a qua sapienter con-
 puto impedimenta superveniunt.
 propterea nolite fieri imprudentes
 et defuturis non providentes Dicit
 enim prudens quasi porco videns
 et ab longe sibi prudens ante factum
 Et imprudens per apponit Veritatem
 quia hic accipitur prudentia in his
 que pertinent ad salutem Quod subdit
 sed intelligentes que sit voluntas
 domini a quo expectatis remunerari.
 Et quia vicia carnis obumbrant
 intelligentiam Quod subditur Et no-
 lite inebriari vino. per vitium gu-
 le iniquo et porquod est luxuria
 Unde dicit Hieronimus Venter
 in eis estuans declinat ad libidi-
 nem Venter enim et genitalia
 sunt quinque membra. et ex carni-
 tate membrorum designat quod
 quitas vitiorum Sed impleamur spiritu
 sancto qui datur sobrijs et castis
 loquentes vobis metipsis et ad-
 invicem et canis qui seipsum
 in psalmis et canticis et canticis
 dicitur Actus 14 Quod repleti
 spiritu sancto reperunt loqui ad

ris lignis magnaia dei Et psalle-
tes in cordibus vris dno a intentione
huius laudis ad dnm dirigendo gratias
agentes quia gratitudo recepti dispo-
ad receptione altius subiecti inuit
in timore xpi qui e timor castus
cauta annexus **¶** **A**mulieres postq
apostolus instruxit de moribus ephesios
generaliter hic consequenter idem facit
quantum ad mulieres status specialiter qd
partes partem psequendo pmo et
go instruit personas ietas marimo
mo et pmo uxores dicens mulieres
vris suis subdite sicut eis militari
obediendo Naturaliter em imperfec-
tura subduntur regimii perfectione
mulieres vero sicut imperfectione
vris quantum ad sexum qz femina
e mas actionarius et qntu admelle-
tu desinit ei aures mudi pfectoe qd
subditur Em vir e caput mulieris
ut capite em in quo vigent omnes
sensus dependet regimen totius cor-
pis Sicut xpus caput e eccle-
quod e corpus mysticu **¶** **V**iri di-
ligite hic pbo instruit viros
dicens Viri diligite uxores vras
qpter hoc em mulier facta est
de late vris quia debet sibi esse
coniuncta per fidem dilectione. sic
et xpus dilexit ecclesiam quia est
caput et semetipm tradidit pro
ea ex caritate maxima ut illa san-
tificaretur a peccatis mundando sag-
vine suo mundans lauacro aquo
in baptismo p que committat x
passio qntu ad effectum ut supra
dictum est in uerbo ante. Na

accidente uerbo ad elementu sic
sacramentu ut exhibet npe glo-
riam sibi certam tanquam spon-
sam sibi claritate fidei et mond re-
surgentem gloria em d claritate de
q data e mutata inq non habente
maculam neq rugam a peccato
mortale patens neq latens Vel
aliter Non habentem ac a munda
et simplicem sine ruga duplicat
qta et omni ac quia sicut cona celo
qdeo subditur Qui uxorem suam di-
ligit se ipm diligit Quia sicut dr
matti xix cap qam non sunt duo
sed una caro Nemo em carce co-
tens carnem suam comq habuit
Nam et sanctus materans cam no
facit ex eius odio sed amore ut sit
subiecta spiritui sicut debet esse
et sic resurgat cu spiritu immortalis
Et similiter vir debet dilige uxore
vnam carnem secu existente sic
et xpus certam supple diligit qz
membra sumus corporis eius sicut
mystici nos omnes fideles de car-
ne eius et de ossibus eius Nam a-
liqui fidelium sicut in firmiores
et qsi de carne eius dicitur qz
ante resurrectione fuit passibilis
et in firma et de ossibus meis qntu
ad firmiores qui xpo conformant
intolerantia aduerso perossa em
in quibus consistit robur corporis
Virtus fortitudinis designatur
Et qpter hoc relinquet homo pa-
trem et matrem suam sicut qntu ad
cohabitatione qstid dicitu fuit ge-
nesis y de adam et eua **¶** Consequenter
applicatur ad xpm et ad

etiam in parte facti a patre pignit
in xpo et etia licet em filius dei
patrem non relinquit quia semper
e in smi patris Ut dicitur. Quid
pmo capitulo tante pdm quendam
apparentiam dicitur prem relinquit
p inquantu apparuit in mudo visi-
bilis in forma serui ad coniugendi
sibi etiam per misteriu incarnationis
et passionis sue sicut sponsam et
ex hoc reuertitur ad pntem sic di-
rens Verumtamen ad pntem aut
timeat anti timore casto. **Ni**
Filij hic consequenter docet
parentes et filios qualiter
se debeant huc admutu. Et
pmo in struit filios dicens filij
obedite parentibus vestris in dno
et in licite et honeste hoc em ius-
tum e. quia filij hnt a parentibus
et nutrimetu et doctrinam hoc
etiam per scripturam. exodi xxx ho-
nora patrem tuu et matrem tuam
non solum in reuerentia exhibenda s
etiam in necessitate ministrandis
tempore necessitatis Quod e ma-
datu pmi non simpliciter p ma-
data ad deum ordmantia sunt priora
sed in illis non additur expmendo
pmissionem remunerationis sicut in
astro qd subditur. in pmissione q
sequitur ut bene sit tibi et Con-
sequenter instruit patres dicens Et
vos patres nolite ad iracundiam p-
uocare filios vestros eos minus a-
spere castigando ne frangant de-
sperando sicut baculus tortuosus
qm minus flectitur adducendum
et eductate illos a nutrice in disti-

plina et correptione dmi a in malis
et timore dei. **Serui** hic conse-
quenter instruit seruos et dnos Et
pmo suos dicens Serui obedite dno
carualibus. qntu em ad anima. oes
em homines sunt liberi. sed qntu ad
corpus aut qui sunt liberi et aliqui
suis conditionis cu timore. et reueren-
tia quod etiam competit filijs. et
extremore quod est pntu seruos
quia sunt flagellis dnos in simpli-
tate cordis vni a absq fraude et
dolo. sicut xpo seruus em intro-
ducta est pccata et sic e pena peccati
Deus autem actor e mali pene et po-
test corrigere peccata sicut placet sibi
pena futuris uel ay aliquando e-
tiam in mterit alicui mali pene no
ppter expiatione culpe sed ppter
augmetu mte per exercitiu hui-
litas et patientie Aliquando etia
ex caritate aliquis sibi accipit serui-
tutem voluntarie sicut paulinus
nolens episcopus in seruitutem se
tradidit tempore vandaloru p filio
quodam andree. et omnibus astis mo-
non solum seruus homi sed etia
deo inquantu homo patienter susti-
net seruitutem sibi in fictam ex
ordmatione dmi uel assumpta vo-
luntarie ppter deum Non ad oculu
sruentes a impntia dnoz tantu
sed non in absentia. quasi homibz
placentes tantu sed ut serui x-
voluntarie sustinetes in hoc or-
dinatione dei Et subditur ratio
cui dicitur. Scentes quomav-
mus quispz qui tu fecit boni. s
mtonu. hoc accipiet in mercede
de. adno In mag potestate sunt

dm̄ sicut serui q̄deo subditur. Sicut
 seruis suo liber. Nam condicio ser-
 uitas respectu vite beate affert nul-
 lum impedimentum. Unde dicit Ambrosius
 quid non bona finis et bona libertas
 e qua laude appendunt. Secundo in-
 struit dñs dicens Et vos dñi eade
 facite stalis suis. Utentes corp̄ ser-
 uitate rōnabiliter et modeste. Q̄deo
 subditur Remittentes minas quasi
 dicit non solum remittentes uerba
 quando peccat ex fragilitate uel ig-
 norantia sed etiam communitates
 et uerba aspera. Et subdit ratio sci-
 entes quia et illorum et v̄ dñs e
 melius presidens equaliter dñs et
 seruis. et personarū acceptio non e
 apud deū. Ita em̄ dñm punit sic
 seruis et etiā grauius reus paribus
 quia quanto status altior tanto casti-
 gatur. p̄pter quod dicit sapiē vi-
 capitulo Potentes potentē torme-
 ta parent. **¶** De cetero postquam
 ap̄t̄ instruit in struit eph̄s p̄os
 in communem et postea personas di-
 uersorum statū in speciali. Hic con-
 sequenter reuertitur ad instruendi-
 cas in generali. Et diuiditur in duas
 partes quia p̄mo induit eos ad su-
 mendū arma virtutū gn̄aliter. Q̄
 describit hec arma specialiter ab i-
 state ergo. **¶** Circa p̄m̄ dicit De
 cetero fratres confortamini in dño q̄
 dicit ex quo radicitū est in fide
 x̄pi debetis confidē in x̄po nam as-
 p̄tat fidelibus suis in temptatōibz
 et pressuris. Peremptorie quia
 nō debet homo ita confidē de as-
 sistentia dei q̄ omittat facē q̄

potest q̄o subdit. Et induite vos ar-
 mata deo. a virtutibus que sunt
 arma militū x̄pi ut possitis stare
 absq̄ casu mortalis peccati. aduer-
 sus in p̄dias dyaboli. Qui sicut dicit
 leo papa dñs distulit consuetudines
 veniar. tunc struit affectus et i-
 querit causas nocendi ut vbi quem
 vidit studiosus accipai quia nō e
 nobis colluctatio aduersus carnē et
 sanguinē. et aduersus hanc qui
 sunt caro et sanguis et per conse-
 quēs visibiles sed aduersus p̄m̄ci-
 pes et potestates et demones qui s̄
 hostes inuisibiles. Et dicit p̄m̄ces
 et potestates quia angelorum ordines
 non solum sunt per gratiā sed etiā
 per naturam et sic de singulis ordi-
 nibz recederunt aliqui in quibus na-
 turalia remanserunt integra. Ut
 dicit dyonysius et in fiores obedunt
 in fiores superioribus ut maḡ nate
 possent hominibus et per p̄m̄ces
 et potestates intelligunt alij ordi-
 nes demonū. aduersus mundi rectōes
 nomine mundi nō intelligitur omni-
 stas creaturaz que nō regitur ad
 manibus sed ad deo et angelis sanctis
 sibi ministrantibus sed intelligitur
 omniestas hominū malōū. Sicut de
 ioh̄is p̄mo. v̄ dicit em̄ nō agnos-
 qui perdones regi dicit in q̄-
 tū per eos ad peccata mouent. p̄
 quod subditur ad declaratōz huius
 intellectū tenebras harū. Sicut
 em̄ mali homines tenebre qui sunt
 involuti tenebris ignorantie et
 culpe contra sp̄talia nequie. et con-
 tra sp̄s neq̄ sue malignos har-
 etiam dicit ad ostendendū q̄ per-

vectores mundi. **H**ic demones intel-
 liguntur in celestibus et in hoc aere
 caliginoso quod frequenter in scriptura
 celum natiatur in quo demones habitant
 usque ad iudicium. **P**ropter quod aures celi
 nominantur a iachin xxij capitulo ubi
 dicitur quod aures celi comeduntur semel
 quod cecidit secus viam. **P**ropterea
 armaturam dei suscipiunt ut predic-
 tum est ut possitis resistere in pugnis
 demonum. **M**undie mala et impia vita
 ubi inminet temptacionum pugna et
 in omnibus suscipietis et aduersus per-
 fecti stete. **C**ita quod non frangamur nec
 clememur prosperis. **S**tate ergo.
Hic consequenter aptus describit ar-
 ma virtutum magis in speciali dicitur.
State ergo sicmeti lumbas vestras
 cingulo castitatis. **U**nde gregorius
 omelia xxxvij lumbos est per cingulum
 cum carnis luxuriam per continentiam
 coartamus in ueritate et non simu-
 latoie tamen sicut facit hypocrite
 et induit loriam iusticie. **S**icut et
 lorica aperit corpus undique. **S**ic
 iusticia reddit debitum. **U**niuersumque et
 calcanti pedes et affectores. **M**ypara-
 toie euangelij. **P**aris et ut scitis pre-
 parati ad predicandum euangelium. **Q**uod
 annunciat pacem eternam ad sig-
 nificacionem huius martiris. **U**i capio
 dicit missos ad predicandum calcatores
 sandalijis quibus inueniunt pedes
 ne in mediate tangant terram mu-
 di remanent in parte superiorum. **Q**uia
 affectores predicatorum non debent
 ad terrena affici sed ad celestia. **S**icut
 dicitur in glossa super locum istum. **M**undis
 temptacionum in pugnibus. **I**nnocentes.

Statum fidei. que est substantia spe-
 randarum rerum inde possitis anima
 tela et firma cum fides de bonis
 celestibus que sperantur repellit in-
 sultus aliorum armorum sic caritas et
 perfectio aliarum virtutum et gladius
 spiritus a datus spiritu sancto quod est uer-
 bum dei a iachin xx capitulo. **N**on
 enim uos estis qui loquimini sed spiritus
 patris uiri qui loquitur in uobis. **S**icut
 autem uerbum dei gladius et perus-
 sus eo diuidit mundum et quoniam hoc
 armatura dependet ex dei gratia.
Neco subditur per omnes ordines que
 est simplex petitio adeo. et obse-
 racione. que est cum expressione rei
 facte perquam petitio fit exaudi-
 bilis. **U**t cum dicitur per passionem
 tuam libera nos deus et hugonem.
Orantem omni tempore ad hoc or-
 dinato. in spiritu et in mente et
 non timere uolare et impio uigi-
 lantes et frequenter orando et non
 remissa. cum omni in stantia et per-
 seueranter. **P**onimus sanctis ut
 habeant arma predicta generaliter
 et prime specialiter ut dicitur michi
 sermo in aperitione oris mei et que
 stantia predicandi euangelium
 christi. **P**ro quo legatione frangor marthe-
 na. **M**it detentus romo. **N**ata ut
 audet. **U**t et tribulaciones quas
 sustineo in nullo me fecerunt ap-
 ditacione retrahendo. **U**t autem
Hec est ultima pars epistole et
 est confirmatio precedentium per hoc
 quod aptus cum misit per dilectum dis-
 cipulum ut plenius posset signifi-
 care statum apti ephesios et eos in

duo consolati et hoc e q dicit aplos
 ut autem it et patet litta vsq
 et fidelis minister m dno n. m hys
 q sunt ad dnm. et consoletur corda
 vna eos in bono confirmando per
 sacra hortamenta pax fribus
 n. m xpistu credentibus supple sit
 et caritas cum fide aliter fides
 cet in formis. adeo pte m dno qui
 e dator honoru istoru. et dno ihu
 xpo perque ad nos peruenit di
 dana gratia cu omnibus gradualiter
 credentibus in incorruptae amen
 n. sic maneat in gratia quon dera
 dant ab ea sed perueniat ad glaz
 que e gratia confirmata amen

30. ad eph.

Explicit ad ephesos

Incipit ad phillypenses

Dulus et thy
 motheus hic
 incipit epla
 pauli ad phi
 llypenses Que
 diuiditur in tres
 sz p facionem
 et p facione
 ibi Gratias
 et confirmaco

que finem. ubi salutate Circa pnu pmo
 panitur persone salutate cu dicit pau
 lus et thymotheus hnt adungit scil
 qua missus erat ad eos ipm ut hnt
 capitulo sequenti ut cu veniret ad eos
 reuerentius et magis caritate acciper
 Secundo panitur p pone salutate cu
 dicit pmbus sanctis n. per baptisnu
 sanctificatis in xpo ihu. In pntia
 em etia ut nome xpi redderet mgt
 autenticu et amabile et reuerendum apli
 baptizabant in nome xpi anquo tamen
 intelligitur trinitas quia xpus grece
 dicitur vnitas latine et sic intelligit
 vnitas et pater vnigenus et spitus sct
 vnus. qui sunt phillypis. nomen
 est ciuitatis in macedonia quam edi
 ficauit phillypus rex pater alexan
 dri et nomine suo eam nominauit
 cu episcopis dyaconibus per episcopos
 m plurali intelliguntur sacerdotes ut
 dicit hic glosa. Quia plures episcopi
 non presunt vni ciuitati potest etia
 dici q per episcopos intelligunt sa
 cerdotes cum panifici ciuitatis. Epis
 copus em dicitur ab epi quod est
 supra et scopus intencio q si inten
 dens sz aplo cui p est hoc autem
 competit tam epis quam p pntis
 ciuitatis. Isti autem aplos specialiter
 eminentia super pntis erant speciali
 expmendi in salutate apli qdco
 expressit illos specialiter p salu
 tatione omni gradu. 3o panitur
 optata bona. cum dicit Gratias vob
 in pnti et pax in gloria celesti que
 qui erat tatalis hominis appetit adco
 pte m dno qui e dator omi honoru. n.
 dno ihu xpo perque tamqua per
 mediatorem nrm nobis puenit